

Dr. Dobozy Attila – Dr. Farkas Beatrix – Dr. Horváth Attila – Dr. Hunyadi János – Dr. Schneider Imre

BŐRGYÓGYÁSZAT

BUDAPEST, 2004

TARTALOM

ELŐSZÓ	15
1. A BŐR FELÉPÍTÉSE ÉS FUNKCIÓI (Dr. Dobozy Attila)	17
3. A bőr (felépítése) <i>szövet</i>	18
A hám (epidermis)	18
Epidermopoesis	19
Keratinisatio	19
Az irha	19
A bőr alja (subcutis)	20
A bőr járulékos szervei	20
A haj és szőrzet	21
A köröm	22
A bőr mirigyei	22
A bőr izmai	23
A bőr idegei	23
A bőr nyirokereit	23
A bőr érrendszere	24
4. A bőr funkciói <i>- mint a bőr felépítése</i>	25
Elemi jelenségek	26
1. Primer elemi jelenségek	26
2. Szekunder elemi jelenségek	27
Kórszövettani alapfogalmak	29
2. BŐRGYÓGYÁSZATI KEZELÉS (Dr. Dobozy Attila)	31
Systemás kezelés	31
• A kortikoszteroidok és az immunosuppressiv kezelés	31
• Retinoidkezelés	33
Cytostaticus terápia	35
Antibiotikumok	35
• Antimycoticumok	36
Antihisztaminok	36
Anabolicus szteroidok és antiandrogének	36
Nem szteroid gyulladáscsökkentők	36
Perifériás keringést fokozó szerek (értágítók és viszkozitást csökkentők)	38
Értónust fokozó szerek	38
Egyéb, a bőrgyógyászati terápiában használatos gyógyszerek	38
Helyi kezelés a bőrgyógyászatban	38
• Bőrbélszeti beavatkozások	38
• Fizioerápia	39
• Gyógyszeres helyi kezelés	40
Folyékony gyógyszerkészítmények	41
• Szilárd halmazállapotú externák	44
Gyárilag készített természetes vagy mesterséges sebfedő anyagok, tapaszok	44
3. A BŐR IMMUNOLÓGIÁJA (Dr. Dobozy Attila)	45
Dr. Dobozy Attila	
→ A bőr mint immunszerv	46
Citokinek a bőrben	47
Az immunrendszer működése	48
4. DERMATOINFEKTOLÓGIA (Dr. Horváth Attila)	51
A bőrfertőzések mikrobiológiai alapjai	51
• A rezidens és tranziens flóra gyakoribb összetevői	52
Micrococcusok	52
Aerob diphtheroidok	52
Anaerob diphtheroidok	52
Gram-negatív mikroorganizmusok	52
Egyéb baktériumok	53
Gombák	53

A normál bőrflóra lokalizációja	53
A mikroorganizmusok felszíni megoszlását befolyásoló tényezők	53
A bőr védekezési mechanizmusai	54
A bőrfertőzések mikrobiológiai sajátosságai	55
Primer mikrobás fertőzések	55
Másodlagos mikrobás fertőzések	55
Szekunder kolonizáció	55
→ Baktériumok okozta bőrfertőzések	56
Gennykeltők okozta bőrfertőzések	56
Folliculitis (szőrtüszőgyulladás)	56
Furunculus, carbunculus (kelés, darázsfszerek)	56
Hidradenitis (verejtékmirigy-gyulladás)	57
Paronychia pyogenes (körömágygyulladás)	58
Impetigo contagiosa (ótvár)	59
Ecthyma	59
Erysipelas (orbánc)	60
Cellulitis	61
Fasciitis necrotisans (erysipelas gangraenosum)	61
Progresszív, posztoperatív gangraena	62
Pyoderma chancriforme faciei	62
Toxicus shock szindróma	62
Staphylococcus „forrázási” szindróma (Ritter-kór, Staphylococcal scalded skin syndrome)	63
Pyoderma vegetans	63
Egyéb, baktériumok okozta bőrfertőzések	64
Erythrasma	64
Gram-negatív folliculitis	64
Erysipeloid	65
Brucellosis cutis (morbus Bang)	66
Anthrax (lépfene)	66
Malleus (takonykór)	66
Tularaemia	67
Bőrdiphtheria	67
Actinomycosis	67
Trichobacteriosis palmellina	68
Keratolysis plantaris	68
Lymphoreticulosis benigna inoculationis („cat scratch disease”, macskakaparás betegség)	68
Lyme-borreliosis	69
Mycobacteriumok okozta bőrbetegségek	71
Bőrgümőkór	71
Lepra (hanseniasis)	74
Atípusos mycobacteriosisok	76
→ Vírusos bőrfertőzések	76
Poxvírusok okozta betegségek	76
Variola (himlő)	76
Vaccinia (tehenhimlő)	77
Paravaccinia (nodus mulgentium, „tehenészcsomó”)	77
Ecthyma contagiosum (Orf)	77
Molluscum contagiosum	78
Herpesvírusok okozta betegségek	78
→ Herpes simplex (HSV I.) <i>higiénitális</i>	78
Primer HSV-I fertőzés	79
Humán papillomavírus (HPV) fertőzések	83
Coxsackie-A vírusfertőzés	85
Egyéb, ritka vírusbetegségek	86
→ Gombák okozta bőrfertőzések	86
→ Vizsgálómódszerek	87
Mikroszkópos vizsgálat	87
Tenyésztés	87
Wood-fénnyel történő vizsgálat	88
Szövetteni vizsgálat	88
Szerológiai eljárások	88
Intracutan próba	88
→ A gombás fertőzések kezelésének általános elvei és a megelőzés	88
Gombás bőrfertőzések <i>→ hajos fejbőr</i>	89
Pityriasis versicolor	89
Microsporia	89
Favus (fejkosz)	90

→ herpes zoster

→ Mycosis capitis superficialis	91
Mycosis faciei et corporis superficialis	91
Mycosis pedis	92
Mycosis corporis intertriginosa	92
Mycosis capitis profunda (kerion Celsi)	93
Mycosis barbae profunda	93
→ Onychomycosis	94
Mykidek	94
→ Candidosis	95
Systemás gombás fertőzések	96
Systemás Candida-mycosis	96
Cryptococcosis	97
Aspergillosis	97
Zoonózisok	98
Protozoonok okozta bőrbetegségek	98
Amoebiasis	98
Leishmaniasis	98
Toxoplasmosis	99
Férgek okozta bőrbetegségek (helminthiasis)	100
Csalánozók okozta bőrbetegségek	102
Rovarok, hernyók okozta bőrbetegségek	103
Pediculosisok	103
Egyéb rovarcsípések (morsus insecti)	103
Myiasis (légylárvá okozta betegség)	104
Hernyószórártalom	105
→ STD-fertőzések	105
Baktériumok okozta STD-betegségek	106
Syphilis (vérbaj, morbus Schaudin, lues)	106
→ Korai syphilis	108
→ Szekunder szak	109
Syphilis transitionalis	111
→ Késői syphilis (tercier syphilis)	111
→ Syphilis connatalis	112
→ A syphilis laboratóriumi diagnózisa	113
→ A syphilis terápiája	114
Gonorrhoea (tripper, kankó)	114
→ Férfiak urogenitalis fertőzései	115
→ Nők urogenitalis fertőzései	116
Extragenitalis gonorrhoeás fertőzések	117
A gonorrhoea terápiája	118
Chlamydia trachomatis fertőzések	118
Mycoplasma hominis és Ureaplasma urealyticum urogenitalis fertőzések	121
Granuloma inguinale	122
Amincolpitis	123
Ulcus molle	124
Streptococcus B-fertőzések	124
Vírusok okozta STD-betegségek	124
Herpes progenitalis	124
CMV-fertőzés	126
→ Kaposi-sarcoma	126
→ Acquired immunodeficiency syndrome (AIDS)	126
Acute HIV-fertőzés (primer fertőzés)	128
AIDS Related Complex (ARC)	128
Full blown AIDS	129
HIV-fertőzés kapcsán jelentkező bőrtünetek	129
Az AIDS diagnózisa	135
Az HIV-fertőzés kezelése	135
Hepatitisvírus-fertőzések	136
Condyloma acuminatum (hegyes függőly, kakastaréj)	136
Bowenoid-papulosis	137
Molluscum contagiosum	138
Gombák okozta STD-betegségek	138
→ Candida albicans	138
Protozoonok okozta STD-betegségek	139
→ Trichomonas-colpitis	139
Ectoparasiták okozta STD-betegségek	139
→ Scabies (rühösség)	139
→ Pediculosis pubis (lapostetvesség)	141

5.	ALLERGIÁS BŐRBETEGSÉGEK (Dr. Hunyadi János)	143
	Az immunreakciók osztályozása	144
	Urticaria	144
	Az urtica kifejlődésének patomechanizmusa	145
	A betegség megjelenési formái	148
	Acut urticaria	148
	Intermittáló acut urticaria	149
	Chronicus urticaria	149
	Komplementdependens urticariák	149
	Nem immunológiai urticaria	151
	Fizikális urticariák	151
	Idiopathiás urticaria	152
	Az urticariás beteg kivizsgálása	152
	Az urticaria kezelése	153
	Atopiás dermatitis	155
	Prurigo	159
	Gyógyszerek bőrön jelentkező mellékhatásai	161
	Leggyakoribb gyógyszerkiütés-formák	161
6.	EKZEMA, DERMATITIS (Dr. Hunyadi János)	165
	Külső tényezők által kiváltott ekzema	166
	Toxicus dermatitis	166
	Külső és belső tényezők által kiváltott ekzemák	167
	Dermo-epidermalis tulajdonságok által meghatározott ekzemák	167
	Chronicus degenerativ ekzema	167
	Immunológiai és dermo-epidermalis tulajdonságok által meghatározott ekzemák	171
	Az acut allergiás contact dermatitis és a chronicus allergiás contact ekzema	171
	Chronicus allergiás dyshidrosiform ekzema	175
	Erythroderma allergicum	176
	Mikrobiális ekzema	176
	Seborrhoeás ekzema	176
	Speciális ekzema fajták	177
	Id-reakció által kiváltott ekzema (belső eredetű ekzema)	178
7.	VASCULITISEK (Dr. Hunyadi János)	181
	A bőr vérellátásának patológiája	181
	Infectiós eredetű vasculitisek	183
	Nem infectiós eredetű vasculitisek	184
	Kis erek nekrotizáló vasculitisei	184
	Vasculitis allergica	184
	Schönlein-Henoch-purpura (anaphylactoid purpura)	185
	Esszenciális kevert cryoglobulinaemia	185
	Waldenström-féle hypergammaglobulinaemiás purpura	186
	Erythema elevatum diutinum	186
	Rheumás csomók	186
	Nagy erek nekrotizáló vasculitise	186
	Vasculitis nodularis	186
	Polyarteritis nodosa	186
	Óriássejtes arteritis	187
	Granulomatosus vasculitis	188
	Más érelváltozáson alapuló gyulladásos dermatosisok	189
	Neutrophil vascularis reakciók	189
	Pustularis vasculitisek	191
	Livedo racemosa (vasculitis racemosa)	191
	Livedo vasculitis (kifekélyesedő livedo reticularis)	192
	Lymphocytás vascularis reakciók	192
	Anularis erythemák	193
	Pigmentált purpurák	193
	Panniculitis	194
8.	HÓLYAGOS BŐRBETEGSÉGEK (Dr. Hunyadi János)	195
	Autoimmun hólyagos betegségek	195
	Intraepidermalis hólyagképződéssel járó körképek	195
	Pemphigus csoport	195
	A pemphigus típusos formái	197
	A pemphigus atípusos formái	198
	A pemphigus differenciáldiagnózisa	198
	A pemphigus kezelése	198

Egyéb intraepidermalis hólyagképződéssel járó kórképek	199
Subepidermalis hólyagképződéssel járó kórképek	199
→ Pemphigoid csoport	199
A subepidermalis hólyagos betegségek differenciáldiagnózisa	204
A pemphigoid terápia	204
Öröklődő hólyagos betegségek	205
→ Epidermolysis bullosa (EB) csoport	205
Nem dystrophiás epidermolysisek	205
Dystrophiás formák	206
Egyéb hólyagos kórképek	208
Pustulosus betegségek	208
9. PAPULOSQUAMOSUS KÓRKÉPEK (Dr. Hunyadi János)	211
→ Psoriasis	211
A betegség klinikai megjelenési formái	212
A betegség lefolyása	216
Kórtan	216
Az epidermalis homeostasis befolyásoló tényezők	218
A psoriasisra jellemző immunológiai rendellenességek	219
Citokinek szerepe a psoriasis patomechanizmusában	219
→ Kezelés	221
A szövődményes kórformák	222
Erythroderma psoriaticum	222
Psoriasis pustulosa	223
Lokalizált formák	223
Generalizált formák	224
Arthropathia psoriatica	225
Reiter-kór (keratoderma blennorrhagicum)	226
Parapsoriasis csoport	226
Pityriasis lichenoides	227
Parapsoriasis en plaques	228
Parapsoriasis lichenoides (parakeratosis variegata)	229
→ Pityriasis	230
→ Lichen ruber planus	231
A lichen ruber planus előfordulási formái	233
Típusos megjelenési formák	233
Atípusos megjelenési formák	234
Lichenoid exanthemák	235
→ Graft versus host betegség	237
A GVH-betegség klinikai megjelenési formái	237
Acut GVH-betegség	238
Chronicus GVH-betegség	239
→ Erythrodermák	240
Az erythroderma megjelenési formái	240
Gyermekekori erythrodermák	240
Felnőttkori erythrodermák	241
Toxicus, illetve allergiás eredetű erythroderma	241
Fennálló betegség talaján kifejlődő (szekunder) erythrodermák	241
10. A BŐR DAGANATOS BETEGSÉGEI (Dr. Schneider Imre)	243
Naevusok	243
Melanocytás naevusok	243
Epidermalis naevusok	243
Dermalis melanocyta naevusok	244
Naevussejtes naevusok	245
Organoid naevusok	246
Epidermalis naevusok	246
Bőrfüggelékéből kiinduló naevusok	246
Faggyúmirigyek betegségei	246
Verejték- és apocrin mirigyek betegségei	247
Kötőszövetes naevusok	248
ÉR eredetű anyajegyek	248
Cysták	249
Jóindulatú hám eredetű daganatok	250
Jóindulatú mesenchymalis daganatok	251
Kötőszöveti daganatok	251
Haemangiómák	252
Leiomyoma	252

Lipoma	252
Mastocytosis	253
Az idegrendszer tumorai	254
Praecancerosisok	254
Obligát praecancerosisok	255
Keratosisok	255
Actinicus keratosisok	255
Kémiai behatás okozta keratosisok	256
Cornu cutaneum	256
Leukoplakia	257
Intraepidermalis carcinomák (carcinoma in situ)	257
Fakultatív praecancerosisok	259
A bőr rosszindulatú daganatai	259
Malignus hámdaganatok	259
Basalsejt-carcinoma (basalioma)	259
Laphámsejtes carcinoma	261
Melanoma malignum	262
Kötőszöveti eredetű malignus daganatok	265
A bőr pseudolymphomái	266
Cutan malignus lymphomák	268
Hodgkin-kór	268
Mérsékelt malignitású cutan non-Hodgkin-lymphoma	268
Lymphocytás lymphomák	268
Immunocytás lymphoma	270
Kifejezett malignitású cutan non-Hodgkin-lymphoma	270
Az idegrendszer rosszindulatú tumora	271
A bőr metastaticus vagy szerzett carcinomái	271
11. HISTIOCYTABURJÁNZÁSSAL JÁRÓ KÓRKÉPEK (Dr. Schneider Imre)	273
Histiocytosis X	273
12. PARANEOPLASIÁK (Dr. Schneider Imre)	275
Obligát paraneoplasziák	275
Fakultatív paraneoplasziák	276
13. GRANULOMÁS JELLEGŰ BŐRBETEGSÉGEK (Dr. Schneider Imre)	277
14. A TÁPLÁLKOZÁS ÉS AZ ANYAGCSERE RENDELLENESÉGEIHEZ TÁRSULÓ BŐRTÜNETEK (Dr. Horváth Attila)	281
Mucinosisok és amyloidosisok	281
Mucinosisok	281
Primer mucinosisok	281
Primer generalizált mucinosisok	281
Primer, körülírt mucinosis	281
Szekunder mucinosisok	285
Amyloidosisok	285
Primer lokalizált amyloidosis	285
Szekunder lokalizált cutan amyloidosisok	286
Idiopathiás szisztémás (generalizált) amyloidosis	286
Reaktív amyloidosisok (szekunder amyloidosis)	288
Familiaris amyloidosis	288
Amyloid elastosis	288
Tápanyagok, vitaminok és nyomelemek	288
Vitaminok	289
Zsírban oldódó vitaminok	289
Vízoldékony vitaminok	290
Fémek és nyomelemek	293
A marginalis táplálkozási deficiencia	296
Az anyagcsere zavarai	297
Aminosavak anyagcseréjének zavara	297
A purinanyagcsere zavara – hyperurikaemia	300
A szénhidrát-anyagcsere zavarához társuló bőrelváltozások	301
A diabetes bőrtünetei	301
A diabeteses érelváltozásokkal magyarázható bőrtünetek	301
A nagyerek elváltozásaihoz társuló bőrtünetek	302
A diabeteshez társuló perifériás neuropathia tünetei	303
Diabeteshez társuló egyéb bőrtünetek	303
Az antidiabeticumok bőrreakciói	304

	A diabeteshez társuló, immunkompetencia-csökkenéssel magyarázható tünetek	304
	A zsírsanyagcsere zavarai	304
	Xanthomatosis (hyperlipoproteinaemiás és normolipidaemiás)	304
	Porfirin-anyagcsere zavara	306
15.	SEBORRHOEA, ACNE ÉS ROSACEA (Dr. Schneider Imre)	311
	Seborrhoea	311
	Acne	312
	Az acne gyakoribb és súlyosabb formái	312
	Különleges acneformák	313
	Acneiform exanthemák	314
	Rosacea	315
16.	A BŐR PIGMENTZAVARAI (DYSCHROMIÁK) (Dr. Hunyadi János)	319
	Melanin eredetű pigmentzavarok	320
	Hyperpigmentációk	320
	Körülírt hyperpigmentációk	320
	Fizikai behatások utáni pigmentatio	321
	Hő- és mechanikai inger által kiváltott hyperpigmentatio	321
	Fény által kiváltott hyperpigmentatio	321
	Gyulladás utáni pigmentatio	322
	Diffúz hyperpigmentációk	323
	A pigmentzavarok kezelése	323
	Leukodermák	324
	Örökletes systemás leukodermák	325
	Szekunder (következményes) leukodermák	325
	Kémiai anyagok által okozott depigmentációk	326
	Nem pigmentzavar okozta színváltozások	326
17.	A KERINGÉSI ZAVAROK BŐRGYÓGYÁSZATI VONATKOZÁSAI (Dr. Horváth Attila)	327
	Az artériák betegségei	327
	Organikus betegségek	328
	A vénák betegségei	329
	Nyirokérbetegségek	334
18.	GENODERMATOSISOK (Dr. Schneider Imre)	335
	Hereditár elszarusodási zavarok	335
	Ichthyosisok	335
	Hereditár ichthyosisok	335
	Ichthyosis congenita	336
	A szerzett ichthyosisok	337
	Erythrokeratodermiák	337
	Follicularis keratosisok	338
	Pityriasis rubra pilaris	340
	Palmoplantaris keratodermák	340
	Diffúz palmoplantaris keratosisok	340
	Papulosus palmoplantaris keratosis	341
	Körülírt keratosisok	341
	Kötőszövetet érintő örökletes megbetegedések	342
19.	FIZIKAI ÉS KÉMIAI ÁRTALMAK OKOZTA BŐRBETEGSÉGEK (Dr. Schneider Imre)	347
	Erőművi, mechanikai jellegű bőrsérülések	347
	Idegentest okozta bőrelváltozások	348
	A bőr égési sérülései	348
	Elektromos áram okozta égés	350
	Fagyás (congelatio)	350
	Kémiai anyagok által létrehozott bőrkárosodások	351
	Mérgező gázok okozta bőrsérülések	351
	Photodermatosisok	351
	Egészséges bőrön megjelenő akut fényprovokálta reakciók	352
	Egészséges bőrön megjelenő idült fényreakciók	352
	Az exogen fotoszenzibilizáló anyagoknak tulajdonítható szekunder photodermatosisok	352
	Photoallergiás dermatosisok	353
	Ismeretlen okú photoallergiák	354
	Röntgenártalom	354

20. A HAJ ÉS A SZŐRZET BETEGSÉGEI (Dr. Schneider Imre)	357
A haj, a szőrzet és szőrtüsző fejlődése	357
A szőrszál	357
Hormonális hatás a hajnövekedésre	357
Trichogram	359
A hajszálok károsodása	359
A haj deformálódása	359
A hajszálok betegségei	359
Hajszáletérések anyagcsere-betegségeiben	360
Hajszínelérések	360
Kóros hajnövekedési formák	361
Alopeciák	362
Irreversibilis vagy permanens alopeciák	362
Reversibilis vagy átmeneti alopeciák	363
21. A KÖRÖM ÉS BETEGSÉGEI (Dr. Schneider Imre)	365
Morfológiai és élettani alapfogalmak	365
A köröm betegségei	366
22. A SZÁJNYÁLKAHÁRTYA BETEGSÉGEI (Dr. Farkas Beatrix)	369
Fizikai és kémiai tényezők által okozott szájnyalakártya-eltérések	369
Mechanikai traumák által okozott szájnyalakártya-eltérések	369
Termikus károsodások által okozott szájnyalakártya-eltérések	371
Sugárzás által okozott szájnyalakártya-eltérések	371
Kémiai anyagok által okozott szájnyalakártya-eltérések	371
Gyógyszerek által kiváltott stomatopathiák	372
Gyógyszeranathemák	372
Gyógyszer okozta egyéb szájnyalakártya-eltérések	374
Cheilopathiák	375
Cheilitisek	375
Egyéb ajakeltérések	379
Az ajak daganatos betegségei	381
Gingiva és a szájüreg nyálkahártya-betegségei	382
Gingivitis, stomatitis	382
Candidosis oris	388
Lichen oris	390
Leukoplakiák	393
A szájüreg rosszindulatú daganatai	395
Aphthák	396
A nyelv betegségei	399
23. POLYSYSTEMÁS AUTOIMMUN BETEGSÉGEK (Dr. Farkas Beatrix)	403
Lupus erythematosus	404
Discoid lupus erythematosus	404
Subcut cutan lupus erythematosus	410
Systemás lupus erythematosus	411
Gyógyszer indukálta systemás lupus erythematosus	417
Scleroderma	418
Morphea	418
Egyéb, ritka megjelenési formák	421
Systemás sclerosis (SSc)	421
Limitált cutan systemás sclerosis	421
Diffúz cutan systemás sclerosis	422
Pseudoscleroderma	425
Dermatomyositis	425
Kevert kötőszöveti betegség	429
Sjögren-szindróma	430
TÁRGYMUTATÓ	433